

Bijlage bij het persbericht over de aankoop van de drie voorstellingen uit het leven van de heilige Nicolaas

Topstukkenlijst Vlaamse Primitieven

Till Borchert

Op 28 augustus 2008 besloot de Vlaamse Minister voor Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel, Bert Anciaux, om de lijst van het roerend erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap – de zogenoemde topstukkenlijst – uit te breiden met een lijst kunstwerken uit de periode van de Vlaamse primitieven (1400 – 1550). Met ingang van 22 september 2009, publicatie van het ministerieel besluit in het Belgisch Staatsblad, werden deze individuele kunstwerken voorlopig beschermd.

Daarmee genieten binnenkort – namelijk wanneer de voorlopige bescherming definitief wordt – naast het muzikale en archivalische erfgoed, topstukken uit de zeventiende eeuw en uit de 19de, begin 20ste eeuw, ook de belangrijkste schilderijen van de Vlaamse Primitieven van de maatregelen die het topstukkendecreet van de Vlaamse Gemeenschap voor de bescherming van haar cultureel roerend erfgoed voorziet.

De schilderijen van de deellijst Vlaamse primitieven zijn door de leden van de topstukkenraad, die de minister sinds 2003 op vlak van het roerend cultureel erfgoed adviseren, op basis van een door het Brugse Groeningemuseum opgestelde proeflijst “Vlaamse Primitieven” geselecteerd. Stuk voor stuk werd deze preselectie overlopen en geval per geval werd streng afgetoetst of elk voorwerp in voldoende mate voldeed aan de door het topstukkendecreet en het uitvoeringsbesluit opgestelde selectiecriteria.

Uiteindelijk werden er door uit de proeflijst door de topstukkenraad 89 werken weerhouden.

34 werken bevinden zich in Brugge, waarvan 25 in de Brugse musea – vooral het Groeninge- en het Hospitaalmuseum – en de rest in de Brugse kerken.

Niet minder dan 30 werken zijn terug te vinden in Antwerpen. Ze worden allemaal bewaard worden in het Vlaamse KMSKA. Hier zijn naast echte Vlaamse Primitieven ook enkele onmisbare schilderijen van niet-Vlaamse kunstenaars weerhouden, waaronder – en weinig verrassend – de beroemde Madonna van Jean Fouquet.

Terwijl Antwerpen en Brugge duidelijk de spits afbijten bij de deellijst van de Vlaamse Primitieven, is Gent met het Lam Gods en de triptiek van de Gentse schilder Joos van Wassenhove, kwalitatief sterk vertegenwoordigd. Het betreft twee bijzonder belangrijke werken uit de collectie van Sint Baafs. Daarnaast zijn er natuurlijk ook de twee schilderijen van Jeroen Bosch uit het MSK Gent en zes andere werken uit het museum vertegenwoordigd.

Kunststeden zoals Leuven en Mechelen zijn met hun topstukken van Bouts en Gooswijn van der Weyden vertegenwoordigd. Het kalenderklok uit het Leuvense stadsmuseum – een unieke voorwerp dat aan de topstukkenlijst niet ontsnapte – is momenteel te zien in het Groeningemuseum.

Tenslotte werden er ook werken uit de kerken van Geel, Lier, Hoogstraeten en Watervliet in de lijst opgenomen.

	privé	Kerkfabriek / Kerkelijk bezit	Overheidsbezit	Totaal per gemeente
Privé	6			6
Brugge		9	25	34
Gent		2	8	10
Antwerpen			30	30
Leuven		3	1	4
Mechelen			1	1
Hoogstraten		1		1
Watervliet		1		1
Geel		1		1
Lier		1		1

De volledige lijst vindt u in deze persmap.

Het grootste deel van de geselecteerde topstukken – namelijk 65 schilderijen uit de periode van circa 1400 tot circa 1550 – maken deel uit van museale collecties (zoals het Groeningemuseum, het KMSK in Antwerpen of het MSK te Gent) en bevinden zich daarmee in overheidsbezit. Deze Van Eycks of Memlings of Davids, van der Goes en Metsys' behoren tot het werelderfgoed. Het zijn op verschillende vlakken referentiestukken voor het collectief geheugen.

Het topstukkendecreet houdt enkele belangrijke maatregelen in die betrekking hebben tot conservatie en verantwoord beheer van de in de lijst opgenomen topstukken. Zo worden bijvoorbeeld restauratiesubsidies voorzien.

De lijst van topstukken in Vlaanderen evolueert continu. Momenteel adviseert de topstukkenraad onder meer de proeflijst 'kerkelijk erfgoed' op basis waarvan in de loop van volgend jaar een voorlopige bescherming kan worden voorzien. Daarnaast wordt aan enkele nieuwe proeflijsten

gewerkt, die het roerend erfgoed in Vlaanderen in al zijn diversiteit in kaart moeten brengen. Het gaat over 'industrieel erfgoed', 'muzikaal erfgoed na 1600', 'schone kunsten 16de eeuw' en een 'tweede lijst documentair en archivalisch erfgoed'.